

Miny przeciwpiechotne – podwójna broń separatystów z Donbasu

Stanisław Waszczykowski

17.11.2021

Artykuł w skrócie:

- Miny przeciwpiechotne powodują szczególne okrucieństwo. Z tego względu ich użycie jest sankcjonowane międzynarodowymi konwencjami;
- użycie min przeciwpiechotnych przez separatystów jest wskazywane zarówno przez stronę ukraińską, jak i raporty światowych organizacji. Trudno określić, czy siły zbrojne Ukrainy również korzystają z tego środka walki, istnieje jednak taka obawa;
- separatyści mogą wykorzystywać miny przeciwpiechotne w podwójny sposób – oddziałując kinetycznie (rażąc przeciwnika) oraz niekinetycznie (wykorzystując informacje o ich użyciu do walki informacyjnej).

Wstęp

Wojna na Ukrainie trwa nieprzerwanie od 7 lat i pomimo kilkakrotnych prób zawieszenia broni, w dalszym ciągu dochodzi do wymiany ognia i starć na linii rozgraniczenia. Aktywna forma walki nie stanowi jedyne zagrożenia. **Niezależnie od intensywności działań w Donbasie od 2014 roku ogromne niebezpieczeństwo stanowią różnego rodzaju miny, które mogą stanowić zagrożenie na długo po zakończeniu konfliktu zbrojnego.**

Stosowanie tego środka walki jest popularne i zrozumiałe, przykładowo miny przeciwpancerne mogą stanowić idealną zaporę na potencjalnym kierunku działania przeciwnika. Niepokojącym zjawiskiem na wschodzie Ukrainy jest jednak stosowanie min przeciwpiechotnych, które ze względu na wywoływane skutki są zakazane międzynarodowym prawem humanitarnym konfliktów zbrojnych.

Miny przeciwpiechotne

Mina definiowana jest jako „ładunek materiału wybuchowego zwykle umieszczony w kadłubie (obudowie) przeznaczony do niszczenia lub uszkodzenia pojazdów, łodzi lub samolotów oraz niszczenia i rażenia siły żywej, którego detonacja następuje pod wpływem oddziaływania sprzętu bojowego lub siły żywej po upływie określonego czasu bądź w sposób

kierowany”¹. Z samej definicji wynika, że jej zastosowanie może być różne, od zwalczania pojazdów po rażenie pojedynczego żołnierza.

Pierwsze masowe użycie min przeciwpiechotnych (ppiech.)² datuje się na okres II Wojny Światowej, chociaż już podczas Wojny Secesyjnej (1861-1865) używano w walce podobnych środków. Głównym celem konstrukcji ppiech. jest ochrona min przeciwpancernych przed ich rozbrojeniem przez żołnierzy przeciwnika, ochrona punktów kluczowych (np. mostów) oraz stanowanie ogólnego środka spowalniającego przemarsz sił przeciwnika³.

Wspomniane we wstępie okrucieństwo jest cechą charakterystyczną min przeciwpiechotnych. Myślą przewodnią podczas ich konstruowania było wyrządzenie przeciwnikowi znacznej krzywdy, ale nie zabicie go. W taki sposób można trwale wyeliminować żołnierza, przy równoczesnym dołożeniu przeciwnikowi wysiłków w postaci opieki nad rannym⁴. Jednak tu pojawia się kolejny problem. Mina przeciwpiechotna nie wybiera swojego celu, wobec czego oprócz łamania zasady humanitaryzmu (poprzez możliwość wyrządzenia niepotrzebnego cierpienia), łamie zasadę rozróżniania, która stanowi o potrzebie rozróżniania kombatantów od osób cywilnych, a także dóbr o charakterze cywilnym od celów wojskowych podczas prowadzenia działań zbrojnych. Dana kwestia ostatecznie wpłynęła na reakcję międzynarodową i rozpoczęcie prac zmierzających do zakazania użycia min ppiech. w konfliktach zbrojnych⁵.

W efekcie obecnie kwestie użycia min przeciwpiechotnych sankcjonują przede wszystkim dwie umowy międzynarodowe, *Konwencja o zakazie lub ograniczeniu użycia pewnych broni konwencjonalnych* (CCW) oraz *Konwencja o zakazie użycia, składowania, produkcji i przekazywania min przeciwpiechotnych oraz o ich zniszczeniu* (tzw. Traktat ottawski).

Konwencja CCW powstała na początku lat 80-tych XX wieku⁶. Początkowo składała się ona z trzech protokołów (obecnie pięciu), których zapisy dotyczą restrykcji wobec pewnych

¹ *Poradnik szeregowego zawodowego oraz szeregowego narodowych sił rezerwowych*, DWŁąd.Wewn.191/2011, Warszawa 2011, s. 330.

² Mina przeciwpiechotna - mina przeznaczona do zranienia, zabicia lub uczynienia niezdolnej do działania siły żywej. (*Poradnik szeregowego zawodowego...*, op. cit., s. 330).

³ *A History of Landmines*, The International Campaign to Ban Landmines, <http://www.icbl.org/en-gb/problem/a-history-of-landmines.aspx>, dostęp: 01.10.2021).

⁴ Ibidem.

⁵ *Międzynarodowe Prawo Humanitarne Konfliktów Zbrojnych*, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2014, s. 61-75, 245.

⁶ *The Convention on Certain Conventional Weapons*, UN Office for Disarmament Affairs, <https://www.un.org/disarmament/the-convention-on-certain-conventional-weapons/>, dostęp: 01.10.2021.

środków walki, w tym m.in. min (Protokół II z 1996 r.). Pierwotnie nie odnoszono się stricte do min przeciwpiechotnych. Dopiero wzmożone wykorzystanie tego środka walki w konfliktach zbrojnych spowodowało potrzebę wprowadzenia precyzyjniejszych regulacji i tak w 1996 roku zintensyfikowano prace dotyczące rozszerzenia Protokołu II i wskazania w nim problemu użycia min przeciwpiechotnych⁷. Istotne zmiany określały zakaz stosowania wszelkich niewykrywalnych min piech. oraz odpowiedzialność stron za usunięcie uprzednio rozmieszczonych przez nie min. Jednak w dalszym ciągu treść konwencji miała wady, pozwalające omijać jej zapisy⁸.

Wiodącą rolę w regulowaniu użycia min przeciwpiechotnych wnosi druga ze wspomnianych konwencji, nazywana powszechnie Traktatem Ottawskim. Została ona przyjęta w 1997 roku i jasno zobowiązuje sygnatariuszy do nieużywania, nierozwijania, nieprodukowania, nieskładowania lub nieprzekazywania min przeciwpiechotnych oraz niszczenia istniejących ich zapasów i ewentualnego oczyszczenia obszarów wcześniej zaminowanych⁹. **Należy zwrócić uwagę na fakt, że ta umowa międzynarodowa pozwala na posiadanie niewielkiej ilości danych min do celów szkoleniowych**¹⁰.

W kontekście analizowanego tematu należy zaznaczyć, że Federacja Rosyjska nie jest stroną konwencji, natomiast Ukraina ratyfikowała Traktat Ottawski w 2005 roku (wszedł w życie w czerwcu 2006 roku)¹¹. Dany fakt warunkuje opisywane w dalszej części tekstu aspekty użycia min przeciwpiechotnych w Donbasie.

Użycie min przeciwpiechotnych w Donbasie

Kwestia użycia min przeciwpiechotnych w konflikcie na wschodzie Ukrainy jest problematyczna. Federacja Rosyjska (w tym separatyści) nie jest stroną Konwencji ottawskiej, wobec czego nie deklaruje wyeliminowania min piech. ze swojego wyposażenia i nieużycia ich w działaniach zbrojnych. Znając jednak cechy charakterystyczne tego środka walki, należy

⁷ *Międzynarodowe Prawo Humanitarne...*, op. cit., s. 246-248.

⁸ Z. Lachowski, *Rozbrojenie w wymiarze humanitarnym*, [w]: *Bezpieczeństwo Narodowe* II-2014/30, BBN 2014, s. 73-94.

⁹ Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on their Destruction, Oslo, 18 September 1997, Audiovisual Library of International Law, <https://legal.un.org/avl/ha/cpusptam/cpusptam.html>, dostęp: 01.10.2021.

¹⁰ *Międzynarodowe Prawo Humanitarne...*, op. cit., s. 249.

¹¹ *Treaty Status - Country Status*, <http://www.icbl.org/en-gb/the-treaty/treaty-status.aspx>, dostęp: 01.10.2021.

zwracać uwagę na jego wykorzystanie podczas konfliktów zbrojnych, ponieważ zagraża przede wszystkim ludności cywilnej.

Ministerstwo Obrony Ukrainy informowało już w 2014 roku o użyciu przez separatystów min przeciwpiechotnych¹². Tłumacząc przy tym, że każda mina posiada oznaczenia-informacje dotyczące miejsca i roku produkcji¹³, co uzasadnia ukraińskie oskarżenia wobec Federacji Rosyjskiej o zaopatrywanie separatystów¹⁴.

Według zbiorczych raportów oraz doniesień medialnych od 2014 roku separatyści używają różnego rodzaju min przeciwpiechotnych (tab.1), które – jak określa strona ukraińska – mogą być ukryte wszędzie¹⁵.

Tabela 1.
Miny przeciwpiechotne używane przez separatystów w Donbasie.

Nazwa	Rodzaj	Kraj produkcji
MON-50 MON-90 MON-100	Klasyczne, odłamkowe miny przeciwpiechotne kierunkowego działania (liczba przy inicjale oznacza skuteczny zasięg rażenia miny – w metrach).	ZSRR/Rosja
PMN-1 PMN-2 PMN-4	Klasyczne, fugasowe miny piech. o działaniu naciskowym.	Rosja
OZM-72	Klasyczna, odłamkowa mina piech. z zapalnikiem naciągowego działania (mina samoczynna) i elektrycznym (mina kierowana).	ZSRR/Rosja
POM-2	Mina narzutowa	ZSRR/Rosja
PFM-1	Kasetowa mina piech. o działaniu naciskowym.	ZSRR

Źródło: opracowanie własne na podstawie: ARES: Raising Red Flags: An Examination of Arms & Munitions in the Ongoing Conflict in Ukraine [https://armamentresearch.com/Uploads/Research%20Report%20No.%203%20-%20Raising%20Red%20Flags.pdf (dostęp:01.10.2021)]; Landmine Monitor 2017 [http://www.the-monitor.org/en-gb/reports/2017/landmine-monitor-2017.aspx (dostęp:01.10.2021)]; L. Budny, P. Saska, *Wybrane miny przeciwpiechotne Rosji*, [w:] *Zeszyty Naukowe WSOWL nr 1(151) 2009*, Wrocław 2009, s.108-123.;

¹² Терористи, втікаючи від сил АТО, сіють хаос та вдаються до мінування об'єктів інфраструктури та життєзабезпечення, <https://www.mil.gov.ua/news/2014/07/07/teroristi-vtikayuchi-vid-sil-ato-siyut-haos-ta-vdayutsya-do-minuvannya-obektiv-infrastrukturi-ta-zhittezabezpechennya/>, dostęp: 01.10.2021.

¹³ В ході АТО ми знаходимо приклади широкого застосування терористами-найманцями протипіхотних мін російського виробництва, <https://www.mil.gov.ua/news/2014/08/22/v-hodi-ato-mi-znahodimo-prikladi/>, dostęp: 01.10.2021.

¹⁴ У Києві представлено вилучені у проросійських терористів зразки зброї та техніки іноземного виробництва, яку використовували бойовики проти українських військових, <https://www.mil.gov.ua/news/2014/07/11/u-kiievi-predstavleno-vilucheni-u-prorosijskikh-teroristiv-zrazki-zbroi-ta-tehniki-inozemnogo-virobnictva-yaku-vikoristovuvali-bojoviki-proti-ukrainskih-vijskovih/>, dostęp: 01.10.2021.

¹⁵ На Маріупольському напрямку за місяць знешкоджено понад тисячу вибухонебезпечних предметів, <https://www.mil.gov.ua/news/2016/06/16/na-mariupolskomu-napryamku-za-misyacz-zneshkodzheno-ponad-tisyachu-vibuhonebezpechnih-predmetiv--/>, dostęp: 01.10.2021.

O przykładach użycia zakazanych min przez separatystów ukraińskie media alarmowały wielokrotnie:

- W marcu 2016 roku w okolicach Popasna (obwód ługański) wykryto miny MON-50, wyprodukowane w 2003 roku w mieście Czapajewsk (obwód samarski, Rosja)¹⁶;
- W październiku 2017 roku informowano o śmierci ukraińskiego żołnierza w okolicach wsi Bohdaniwka (obwód zaporoski) z powodu wybuchu miny OZM-72¹⁷;
- W maju 2019 roku w okolicach miasta Krasnohoriwka (obwód doniecki) znaleziono miny PMN-2¹⁸;
- W marcu 2021 roku ukraińskie służby informowały o znalezieniu min rosyjskiej produkcji (PMN-2 i POM-2) w miastach Szczastia i Siewierodoneck (obwód ługański), w których uprzednio stacjonowały siły separatystów¹⁹.

Przedstawione incydenty wskazują, że problem min ppiech. dotyczy (terytorialnie) wielu miejscowości. **Przy czym zagrożonych może być nawet do dwóch milionów ludzi (cywili) mieszkających po obu stronach linii rozgraniczenia**²⁰, gdzie tylko w okresie od listopada 2019 do marca 2021 roku, obserwatorzy SMM wykryli blisko dwadzieścia tysięcy min²¹ różnego rodzaju w tym również miny przeciwpiechotne.

Trudno jednak zmierzyć skalę zagrożenia lub konkretnie określić ilość samych min przeciwpiechotnych użytych w Donbasie. Samo ich wykorzystanie stanowi kwestię sporną. O ile wyżej wymienione przykłady i oskarżenia wobec separatystów (Rosji) mają pewne pokrycie, to nie jest pewne czy jest to jedyna strona, która wykorzystuje miny ppiech. w omawianym konflikcie.

¹⁶ Які протипіхотні міни Росія використовує на Донбасі – розповіли в ОБСЄ, <https://armyinform.com.ua/2020/01/yaki-protypihotni-miny-rosiya-vykorystovuye-na-donbasi-rozpovily-v-obse/>, dostęp: 01.10.2021.

¹⁷ *Ministry of Defense: Russian sniper unit was deployed near Zaitseve*, Ukraine Crisis media center, <https://uacrisis.org/en/60925-polkovnyk-motuzyanik-7>, dostęp: 01.10.2021.

¹⁸ Які протипіхотні міни..., dostęp: 01.10.2021.

¹⁹ *Prohibited Russian mines revealed in Donbas*, Ukrinform, <https://www.ukrinform.net/rubric-defense/3209747-prohibited-russian-mines-revealed-in-donbas.html>, dostęp: 01.10.2021.

²⁰ *Landmines Still Pose a Threat to Two Million Ukrainians*, OSCE, <https://reliefweb.int/report/ukraine/landmines-still-pose-threat-two-million-ukrainians-enruuk>, dostęp: 01.10.2021.

²¹ *The impact of mines, unexploded ordnance and other explosive objects on civilians in the conflict-affected regions of eastern Ukraine 2019-2021*, OSCE, <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/487882>, dostęp: 01.10.2021.

Oficjalnie w raportach – np. *Landmine Monitor* – o użycie min przeciwpiechotnych oskarżana jest jedynie strona separatystów²². Jednak w 2016 roku biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka sygnalizowało na prawdopodobne wykorzystanie min przeciwpiechotnych przez obie strony – również Ukrainę²³, która oficjalnie podkreśla, że jako strona Traktatu Ottawskiego nie używa zakazanej broni²⁴.

Oskarżenia pod adresem Ukrainy wystosowują oczywiście władze Federacji Rosyjskiej oraz samozwańczych republik, jednak ich dowody bywają wątpliwe, a cały proces może być próbą walki informacyjnej, której celem jest dyskredytacja Ukrainy, jako strony Traktatu Ottawskiego.

Miny przeciwpiechotne jako środek walki informacyjnej

Władze separatystów i Federacji Rosyjskiej wielokrotnie oskarżały Ukrainę o użycie min przeciwpiechotnych w rejonie konfliktu. Wartym odnotowania przykładem jest sytuacja z kwietnia 2020 roku, kiedy to Stały Przedstawiciel Rosji przy OBWE podczas przemówienia dotyczącego sytuacji na Ukrainie podkreślił użycie zakazanych min przez Kijów²⁵. O danej sytuacji rzeczywiście można przeczytać w dziennym raporcie Specjalnej Misji Monitorującej OBWE na Ukrainie (ang. *OSCE Special Monitoring Mission to Ukraine, SMM*), w którym obserwatorzy po raz pierwszy odnotowali cztery skrzynie z napisem „MON-90”. Skrzynie znajdowały się w punkcie kontrolnym ukraińskich sił zbrojnych. Jak podkreślają obserwatorzy, jedna skrzynia była otwarta i rzeczywiście znajdowały się w niej miny piech²⁶.

Dana kwestia nie jest jednoznaczna z użyciem zakazanych środków przez stronę ukraińską, ale niewątpliwie podważa zapewnienia Kijowa o całkowite wyeliminowanie min i nieużywanie ich. Wskazany przykład dotyczy 2020 roku, jednak dużo wcześniej

²² *Landmine Monitor 2017...*, dostęp: 01.10.2021.

²³ *Landmines in the Donbass conflict zone: threats for the population and the necessity of mine clearance*, <https://reliefweb.int/report/ukraine/landmines-donbass-conflict-zone-threats-population-and-necessity-mine-clearance>, dostęp: 01.10.2021.

²⁴ Яка справжня ситуація з протипіхотними мінами МОН-50 на Донбасі, <https://armyinform.com.ua/2020/10/yaka-spravzhnya-sytuacziya-z-protypihotnomyu-minamy-mon-50-na-donbasi/>, dostęp: 01.10.2021.

²⁵ Выступление Постоянного представителя России при ОБСЕ А.К.Лукашевича на онлайн-заседании Постоянного совета ОБСЕ о ситуации на Украине и необходимости выполнения Минских договоренностей, Вена, 30 апреля 2020 года, https://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/4113562, dostęp: 01.10.2021.

²⁶ OSCE Special Monitoring Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 98/2020 issued on 25 April 2020, <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/450829>, dostęp: 01.10.2021.

pojawiały się komunikaty o domniemanym użyciu min ppiech. przez ukraińskie wojsko. Potwierdzenie tych informacji jest jednak kwestią problematyczną, gdyż są one wątpliwe lub niepotwierdzone.

W 2015 roku rosyjskie media informowały o ukraińskim podpułkowniku, który miał otrzymać rozkaz użycia min przeciwpiechotnych przeciwko separatystom. Sam oficer opowiada, że odmówił wykonania rozkazu, następnie zgłaszał sprawę do podwładnych, po czym – zignorowany – został wydalony z ukraińskich sił zbrojnych. Całą sytuację opisuje na konferencji dla rosyjskich mediów po tym, jak opuścił Ukrainę i Rosja udzieliła mu azylu²⁷.

Trudno znaleźć jakiegokolwiek informacje po stronie ukraińskiej, które nawiązywałyby do wskazanej sytuacji. Rosyjskie media donoszą o potwierdzeniu przez Ukrainę, iż dany żołnierz służył w ich siłach zbrojnych, jednak to jedyna informacja na ten temat²⁸.

Cała sprawa jest dosyć kuriozalna. Ucieczka ukraińskiego oficera do państwa agresora i oskarżanie strony ukraińskiej o używanie zakazanej broni może stanowić próbę dezinformacji.

W 2020 roku władze Donieckiej Republiki Ludowej oskarżały Ukrainę o używanie min ppiech., podpierając daną kwestię o ukraińskie szkolenia zarówno podchorążych, jak i żołnierzy rezerwy, w których to wykorzystywane były zakazane środki. **Traktat Ottawski pozwala na zachowanie ograniczonej liczby min właśnie do tego celu – szkolenia.** Jest to przykład próby dezinformacji²⁹.

Oba przedstawione przykłady mogą stanowić próbę dyskredytacji Ukrainy jako podmiotu, który nie przestrzega prawa międzynarodowego. Ponadto dochodzi do oczerniania żołnierzy ukraińskich, ze względu na ich przywiązanie do kraju i sposoby prowadzenia walki zakazanymi środkami.

²⁷ Український офіцер: Київ отдавав бесчеловечные приказы использовать в Донбассе противопехотные мины, <https://russian.rt.com/article/110573>, dostęp: 01.10.2021.

²⁸ Former high ranking Ukrainian officer claims army used banned mines in Donbas, <https://www.dailymotion.com/video/x3tt7tu>, dostęp: 01.10.2021.

²⁹ ВАЖНО: ВСУ применяют на Донбассе запрещённые противопехотные мины, <https://rusvesna.su/news/159670643>, dostęp: 01.10.2021.

Podsumowanie

Według szacunków OBWE, tylko od stycznia 2018³⁰ do marca 2021 roku³¹, od min i niewybuchów (w tym od min przeciwpiechotnych) zginęło łącznie 54 cywilów, a 155 zostało rannych. Spośród tych 209 ofiar, 44 stanowią dzieci (7 zabitych i 37 rannych).

Wskazane liczby pokazują praktyczny powód, dlaczego miny przeciwpiechotne są zakazane m.in. Traktatem Ottawskim. Stanowią okrutną broń, która może tworzyć zagrożenie dla ludności cywilnej nawet na długie lata po zakończeniu konfliktu i działań zbrojnych. Przy czym same akcje rozminowania tworzą kolejne problemy, ponieważ są czasochłonne, kosztowne i potrzebują odpowiednich regulacji prawnych³².

Wnioski:

- Brak jednoznacznego potwierdzenia czy obie strony używają min przeciwpiechotnych. O ile obecność nowych, wyprodukowanych w Rosji min piech. świadczy o użyciu ich przez separatystów, to trudno stwierdzić czy strona ukraińska również nie stosuje tego środka walki;
- miny przeciwpiechotne mogą oddziaływać na kombatantów fizycznie (razić ich) oraz psychologicznie (wpływać na morale, powodować strach przed „nadeptaniem na nie”);
- separatyści prawdopodobnie wykorzystują miny przeciwpiechotne w dwojaki sposób: po pierwsze oddziałują na przeciwnika fizycznie, po drugie informacyjnie. Ich wykorzystanie może posłużyć do walki informacyjnej, której celem jest m.in. dyskredytacja Ukrainy kreując jej wizerunek podmiotu, który łamie prawo międzynarodowe.

Rekomendacje:

Główny wysiłek w kontekście opisanego zjawiska powinien dotyczyć przeciwdziałania użyciu min przeciwpiechotnych w konflikcie na Ukrainie. W tym celu:

³⁰ *The impact of mines, unexploded ordnance and other explosive objects on civilians in the Donetsk and Luhansk regions of eastern Ukraine 2018-2019*, OSCE, <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/441170>, dostęp: 01.10.2021.

³¹ *The impact ... 2019-2021*, <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/487882>, dostęp: 01.10.2021.

³² *Landmines in the Donbass ...*, <https://reliefweb.int/report/ukraine/landmines-donbass-conflict-zone-threats-population-and-necessity-mine-clearance>, dostęp: 01.10.2021.

- Ukraina powinna rozpocząć szeroką dyskusję i alarmować o użyciu zakazanego środka przez separatystów na forach międzynarodowych (m.in. w ramach OBWE i Rady Europy);
- Polska jako strona Traktatu Ottawskiego powinna wykorzystać swoje przewodnictwo w OBWE, które obejmie w 2022 roku i zainicjować debatę dot. użycia min w Donbasie;
- Specjalna Misja Monitorująca OBWE na Ukrainie w momencie wykrycia min przeciwpiechotnych powinna raportować o roku i miejscu produkcji zakazanego środka.

Bibliografia:

Budny L., Saska P., *Wybrane miny przeciwpiechotne Rosji*, [w]: Zeszyty Naukowe WSOWL nr 1(151) 2009, Wrocław 2009, s.108-123.

Lachowski Z., *Rozbrojenie w wymiarze humanitarnym*, [w]: *Bezpieczeństwo Narodowe II*-2014/30, BBN 2014, s.73-94.

Międzynarodowe Prawo Humanitarne Konfliktów Zbrojnych, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2014

Poradnik szeregowego zawodowego oraz szeregowego narodowych sił rezerwowych, DWŁąd.Wewn.191/2011, Warszawa 2011.

A History of Landmines, [<http://www.icbl.org/en-gb/problem/a-history-of-landmines.aspx> (dostęp:01.10.2021)].

ARES: Raising Red Flags: An Examination of Arms & Munitions in the Ongoing Conflict in Ukraine [<https://armamentresearch.com/Uploads/Research%20Report%20No.%203%20-%20Raising%20Red%20Flags.pdf> (dostęp:01.10.2021)]

Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on their Destruction Oslo, 18 September 1997, Audiovisual Library of International Law, [<https://legal.un.org/avl/ha/cpusptam/cpusptam.html> (dostęp:01.10.2021)].

Former high ranking Ukrainian officer claims army used banned mines in Donbas, [<https://www.dailymotion.com/video/x3tt7tu> (dostęp:01.10.2021)].

Landmine Monitor 2017 [<http://www.the-monitor.org/en-gb/reports/2017/landmine-monitor-2017.aspx> (dostęp:01.10.2021)];

Landmines in the Donbass conflict zone: threats for the population and the necessity of mine clearance, [<https://reliefweb.int/report/ukraine/landmines-donbass-conflict-zone-threats-population-and-necessity-mine-clearance> (dostęp:01.10.2021)].

Landmines Still Pose a Threat to Two Million Ukrainians, [<https://reliefweb.int/report/ukraine/landmines-still-pose-threat-two-million-ukrainians-enruuk> (dostęp:01.10.2021)].

Ministry of Defense: Russian sniper unit was deployed near Zaitseve [<https://uacrisis.org/en/60925-polkovnyk-motuzanyk-7> (dostęp:01.10.2021)].

OSCE Special Monitoring Mission to Ukraine (SMM) Daily Report 98/2020 issued on 25 April 2020, [<https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/450829> (dostęp:01.10.2021)].

Prohibited Russian mines revealed in Donbas, [<https://www.ukrinform.net/rubric-defense/3209747-prohibited-russian-mines-revealed-in-donbas.html> (dostęp:01.10.2021)].

The Convention on Certain Conventional Weapons, [<https://www.un.org/disarmament/the-convention-on-certain-conventional-weapons/> (dostęp:01.10.2021)].

The impact of mines, unexploded ordnance and other explosive objects on civilians in the conflict-affected regions of eastern Ukraine 2019-2021, [<https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/487882> (dostęp:01.10.2021)].

The impact of mines, unexploded ordnance and other explosive objects on civilians in the Donetsk and Luhansk regions of eastern Ukraine 2018-2019, [<https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/441170> (dostęp:01.10.2021)].

Treaty Status - Country Status, [<http://www.icbl.org/en-gb/the-treaty/treaty-status.aspx> (dostęp:01.10.2021)].

В ході АТО ми знаходимо приклади широкого застосування терористами-найманцями протипіхотних мін російського виробництва, [<https://www.mil.gov.ua/news/2014/08/22/v-hodi-ato-mi-znahodimo-prikladi/> (dostęp:01.10.2021)].

ВАЖНО: ВСУ применяют на Донбассе запрещённые противопехотные мины, [<https://rusvesna.su/news/1596706431> (dostęp:01.10.2021)].

Выступление Постоянного представителя России при ОБСЕ А.К.Лукашевича на онлайн-заседании Постоянного совета ОБСЕ о ситуации на Украине и необходимости выполнения Минских договоренностей, Вена, 30 апреля 2020 года, [https://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/4113562 (dostęp:01.10.2021)].

На Маріупольському напрямку за місяць знешкоджено понад тисячу вибухонебезпечних предметів, [<https://www.mil.gov.ua/news/2016/06/16/namariupolskomu-napryamku-za-misyacz-zneshkodzheno-ponad-tisyachu-vibuhonebezpechnih-predmetiv-/> (dostęp:01.10.2021)].

Терористи, втікаючи від сил АТО, сіють хаос та вдаються до мінування об'єктів інфраструктури та життєзабезпечення, [<https://www.mil.gov.ua/news/2014/07/07/teroristi-vtikayuchi-vid-sil-ato-siyut-haos-ta-vdayutsya-do-minuvannya-obektiv-infrastrukturi-ta-zhittezabezpechennya/> (dostęp:01.10.2021)].

У Києві представлено вилучені у проросійських терористів зразки зброї та техніки іноземного виробництва, яку використовували бойовики проти українських військових, [<https://www.mil.gov.ua/news/2014/07/11/u-kievi-predstavleno-vilucheni-u-prorosijskih-teroristiv-zrazki-zbroi-ta-tehniki-inozemnogo-virobnicztva-yaku-vikoristovuvali-bojoviki-proti-ukrainskih-vijskovih/>] (dostęp:01.10.2021)].

Украинский офицер: Киев отдавал бесчеловечные приказы использовать в Донбассе противопехотные мины, [<https://russian.rt.com/article/110573>] (dostęp:01.10.2021)].

Яка справжня ситуація з протипіхотними мінами МОН-50 на Донбасі, [<https://armyinform.com.ua/2020/10/yaka-spravzhnya-sytuacziya-z-protypihotnymy-minamy-mon-50-na-donbasi/>] (dostęp:01.10.2021)].

Які протипіхотні міни Росія використовує на Донбасі – розповіли в ОБСЄ, [<https://armyinform.com.ua/2020/01/yaki-protypihotni-miny-rosiya-vykorystovuye-na-donbasi-rozpozily-v-obse/>] (dostęp:01.10.2021)].

O AUTORZE

Stanisław Waszczykowski. Podoficer rezerwy. Absolwent studiów licencjackich na kierunku Obronność na Wydziale Wojskowym Akademii Sztuki Wojennej. Student studiów magisterskich na kierunku Bezpieczeństwo Międzynarodowe i Dyplomacja na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego ASZWoj. Praktykant w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego. Zainteresowania badawcze obejmują zagadnienia związane z misjami i operacjami pokojowymi ONZ oraz bezpieczeństwem Ukrainy.

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.